

ИЗЛАЗИ
четвртком и недељом

ЦЕНА:
за 1 месец 1 динар
или 1 круна

Преглагу примају све
поште у Србији и
инострани

ЗВЕЗДА

ПОРОДИЧНИ ЛИСТ

ПРЕТИЛАТУ ТРЕБА СЛАТИ:
Стеви М. Веселиновићу
проф. Богословије

НЕПЛАЋЕНА ПИСМА
НЕ ПРИМАЈУ СЕ

Рукописи не враћају се.

УРЕДИШТВО СЕ НАЛАЗИ:
Кнежев Споменик бр. 9.

БРОЈ 15 НР. ДИИ.

Уредник: *Јанко М. Веселиновић*

БРОЈ 15 НР. ДИИ.

ЗАШТО?

Зашто сам те срео, о незнамко мила,
Зашто видех очи, ко две звезде сјајне,
И задрхта душа од рајскога миља
И задрхта срце од радости тајне?

Ах, срце је моје смирило се било
Свет сам рано позн'о и презрео људе,
А где, сад погледи из ока ти чарног
У том срцу опет нову љубав буде.

Буде љубав чисту, пуну светог плама,
Буде љубав силну, што у небо диже,
Буде љубав ону, што се свуда шири
И једино жели: ти да си јој ближе.

О што сам те срео! Јер ти можда никад
Нећеш знати да те моје срце љуби,
Не ћеш чути боле ојађене душе,
Што свет нида не ће разумет' је груби.

А зрачак ти ока уздиг'о је срце
И сад оно зрачним висинама леће,
Али тебе нема да му снаге дајеш
И срце ми бедно пашће и умреће...

Љубомир Н. Симић.

МАЛЕРОЗАН ЧОВЕК

— П ЈОВАНОВИЋ —

I

Кад шетамо Калимегданом, ко ће први да се судари с ким сигурно Тома, ако се шетамо улицом Тома ће се први закачити за ма какву таблу, које тако славно стрче испред дућана које год

хоћете београдске улице; ако је зими поледица, Тома ће први да падне; ако је да се у трамвају уграби место, Тома ће први остати; ако је код Коларца да чека пиво, Тома га неће добити; па ако хоћете, првога, кога је београдски трамвај тако неучтиво оченио, био је опет Тома; еле, што год хоћете рђаво, то је, — знајте сигурно — морао прво Тома награбусити.

У Београду га нико друкше није ни познавао но као најмалерознијег човека. Али, 25 фебруара прошле године, ваљда је био најнесрећнији дан у његову животу.

II

Била је месечина као дан, тако да су се електричне сијалице стиделе да својом светлошћу умањују лепоту месечеве светлости, која тог вечера најочитије доказиваше Београђанима, да им још није требала та тако блештећа светлост, од које врло често невидите ништа као и у мраку. — Као и обично седели смо сви заједно на нашем старом месту и, као обично што смо свакад радили, — пили по једну пивску чашницу старог вина, које је наш кафеџија тако лепо умео да набавља, како ретко који. Са нама је био и Тома, и то преко обичаја ванредно весело, јер му се тога дана није догодило никакав малер. Ја, Влада и Мића кутали смо и врло пажљиво слушали Томину исповест.

— Нисам ти одавно био као данас! причаше Тома, а очи му играше весело, и у њима се огледаше блаженство срећног човека, или још више, човека који је више него задовољан. — И министар ме лепо прими; даде ми један предмет поверљиве природе; — али молим вас да то остане као тајна, додаде он поверљивим гласом. — Истина ствар није Бог зна како заплетена али је врло поверљива...

Ми се просто претворили у уво; ни један мислиш и не дини, и све нас је подједнако интересовала та тајна, коју је министар поверио Томи. И Влада не могаде да издржи а да ми не шапе на уво: „мора да је и министар какав Тома“. Ја се насмејах, али да не би мојим смејом реметио ту поверљиву тишину, испустим муштикалу под сто,

на, дохватајући, ја се под столом немејох, а да Тома и не примети.

Тома окваси грло па онда настави, али тако лаганим гласом, да смо сва тројица морали да прилегнемо по столу само да га боље чујемо.

— Господин Н. тужи г-ђици С. телеграфскињу што је затекао да се, — баш лепо вели он тужби — љуби са господином мало *н*, и то баш у часу кад је он, по својој дужности као управитељ, морао да обиђе и њену канцеларију.

— А она? повикасмо сви тројица у један глас.

— Хе! она! Она ти се брани као зоља. Тврди да је господин мало *н*, рођеног кума њеног стрица његов отац као старојко венчао, и да се господин мало *н*, с њом пољубио из најобичније пријатељске учтивости, јер је полазио на пут у Мали Мокри Луг. Напротив, тврди она у свом одговору, да је њу управник тужио само зато, што је она врло присебна и као девојка и чиновник, па није пустила да је управник шиканира. . И овде је на правила неколико тачкица, па то и Тома руком показа, а одмах после тога, вели Тома, почиње великим словом и тврди да би се она пред управником и са министром пољубила само кад би јој био род и кад би као такав полазио на какав далеки пут.

— После овога, брате мој, вели Тома, развезла читаву теорију о пољупцима, а свој пољубац са г. мало *н*. баца у групу пријатељских пољубаца и за доказ тога тј. да је њен пољубац био пријатељске природе, па према томе и врућ, чија се топлина по јасном звуку осећа, — наводи сведоке: два практиканта из њеног одељења, а и клетвом ће потврдити

— А министар? повикасмо сва тројица. — А шта је он написао на полеђини?

— Секретару на рад, одговори Тома званичним гласом

— А секретар? додаде Влада

Тома се мало накашља; погледа око себе оним значајним погледом као кад хоће човек да се увери, да га когод не шпијунше па онда извуче један табак доста чисте хартије, на чијој полеђини ми прочитамо:

„Г. Томи на рад.

Да дано потпуно ислеђи, затим поднесе свој реферат Господину Министру на даљи поступак и то најдаље за 8 дана, јер је дело доста опасне природе по морални углед државни.

— Браво, Томо! изјави Влада строгим критичарским гласом, чије речи треба да остану дубоко урезане у срцу каквог младог писца. — Бога ми ти се можеш са тим предметом поверљиве природе уздићи и својим савесним ислеђењем дати доказа твојим претпостављеним старешинама, колико ти, као министарском чиновнику леже на срцу морал и углед државе; али само брижљиво да ствар приведеш крају...

— Зар ја?! Само да видим резултат! Истина г-ђица С. има поочима начелника оног мини

старства, који је прошле године остао удовац, али ја вам ипак јамчим, да се Тома неће плашити никога, и, кад је у питању част и углед замље и народа, он ће умети де буде на висини свог положаја, продужаваше Тома, а по лицу му се осу жар патриотског осећаја, који га овог вечера, уз пивеку чашицу вина и у нашим очима дизаше врло високо над обичним смртним

Кад смо попили и по трећу чашицу вина, и таман нам келвер донесе четврте а на вратима се појави стари Јеврејин носећи у табли разног семенја за мезе.

Тома, онако одушевљен не жаљаше да се мало дуже поседи по обично, па како ми нисмо били винције, а нисмо могли дуго пити а да што год не мезетиншемо, то се Тома, као најуслужнији домаћин постара, да од Јеврејина набави мезе. И, како се незгодно и у брзини окрену, ни један од нас и не опази, кад се столски чаршав смота њему у крило, с њиме наравно и наше четири чашице вина. Његове лепито панталоне постадоше на мах црвене, а његов патриотски жар лица пређе у неку модро зелену боју, која ти најбоље казиваше, да је бесмртник с Парнаса бачен у прашину.

III

Маснице остају маснице, па биле оне од вина, од боја, од преврата, или ма од чега, оне су увек маснице, које се најбоље виде на дану.

Томина маснице од вина није смео нико да види. Влада се постарао још исте ноћи да се донесу његове летње панталоне, које су могле врло добро пристати и за фебруарску сезону јер су дани били већ доста топли, а панталоне су биле затворене боје, свеједно, као и зимске.

Ствар је промењена у толико, у колико смо сад нас тројица морали Тому да веселимо у место пређашњег, што је нас Тома веселио. Но то су тако обичне ствари, да се данас нико више и не чуди кад задњи точкови прођу напред; свет је већ навикао да стражње гледа напред, а предњиште позади, а те навике прелазе с колена на колена, док не дођу до каквог мушког колена, које то опет доведе у првобитно стање. По законима вечитог кретања и промена Томинах панталона није могла зауставити захуктали точкић нашег весеља, и ми смо славно до пола ноћи провели време што може бити лепше. Ни Томина озбиљна физиономија, ни његова љутња на све келнере, који тако рђаво наменштају чаршаве, није могла да нас избије из такта, јер нам је весеље подржавао крајичак хартије из Томиног цера, на коме стајаху написане последње секретарове речи: „доста опасно по морал и углед државни.“

Разишли смо се и договорили да сутра у 6 часова после канцелариског времена одемо сви заједно у Топчидер на вечеру.

IV

Ја сам стигао први, а одмах другим трамвајским возом дођеше Влада и Мића, и тако су се

слатко смејали, да сам морао и ја — и не знајући чему, — смејати се тако гласно, да сам пробудио пажњу једне дебеле госпоје која сеђаше у једном куту салона, са сином првог мужа.

Дебелој госпоји овај смех изгледаше веома по дозрив пошто прегледа да ли је све на њој у реду, она љутито добаци:

— Држим, господо, да вам мојим потпуно исправним понашањем нисам дала никаква материјала за смех... Није лепо смејати се дамама.

— Pardon, госпођо! добаци Влада, мислећи да се то на њега односи — Не, госпођо. Време је тако! Ко се не смеје мора плакати, а ко плаче не сме се смејати. Пробајте да се смејете, па ћете видети да ће вам се и ваш син смејати

Госпођа се уједе мало за доњу усну и љутито окрену леђа да нас више не гледа.

(СВРШИШЕ СЕ)

ЈАДОВНЕ ПЕСМЕ

На обзорју утонуло сунце
Угасило сјајне зраке своје,
Дунав плави трепери и шуми —
Бол болује тужно срце моје.

Где си сунце ох, зашто ми зађе
Све се живо у тамнину скриво
Без твог сјаја тужно је и мрачно
Појави се, моје сунце мило!

У грудима бол ће да утрне
Тичице ће мило да запоје,
Дунав плави нежније да шуми
Запљускујућ' сјајне зраке твоје.

Ноћ је дуга, па кад санка нема
Велики ме јади тада море
А на дану, — ох, тада сам срећна
Гледећ тебе на висини горе.

Ивета.

ГДЕ ПОМОРАЊЦЕ ЗРУ

од
Н. А. Љејкина

(НАСТАВАК)

LXXV

Из гостионице пођу наши путници у највећем задовољству, да обиђу град.

— Каква јевтиноћа! повика Глафира Семјоновна — Соба са два кревета, с балконом, на Великом Каналу, свега пет франака; а међу тим, до сад нас соба није стајала мање од осам или десет франака! И што је најглавније: не морамо у гостионици обедовати. Иди где хоћеш и једи.

— Диван град, са свим диван. То се на први поглед даје видети, рече Николај Иванович.

— А мени се највише допада што не видим оне лудачке Енглезе, са зеленим валом на шеширима, додаје Коњурин. — Изашли су ми на врх главе.

Они шетаху по Riva degli Schiavoni, идући дужевим дворовима. Куће, крај којих пролажаху, нису биле угледне, на свакој олупана фасада, и на води пристаниште с гондолама. Гондољери, што стојаху на обали, дигосе у вис кане и позиваше себи госте. У лево се види острво Giorgio Maggiori с црквом истога имена. По каналу брзо плоче мали пароброди и лено браздају воду гондоле, на којима стоје гондољери с једним веслом у рукама. Коњурин тек сад стаде пажљиво мотрити гондоле, па ће рећи:

— Ето, све гледам и начудити се не могу, какве су ово глупе лађе. Управо — лудачке. Веслар стоји и држи једно весло, а на кљуну у лађе стоји му гвоздена секира. На што ће му та гвоздена секира?

— Таква им је, ваљда, заклетва. У наших опет на крми стоји као нека утија, а у њих, у Венецији, стоји на кљуну као нека секира, одговори Николај Иванович.

Стигосе дужевим дворима. Глафира се с нова стаде ухићавати. У чуђењу обиђе их унаоколо.

— Е, баш исто, као на сликама! вели она.

— Па шта је то чудно, што је двор као на сликама? Слике су одавде и снимљене, вели Николај Иванович, коме, као да беше већ додијало разматрање здања.

— Умукни. Шта ти разумеш! Ти баш ништа не разумеш! навали на њ жена и настави ухићавати се за свој рачун. Мало би, па се запита:

— Али, где је тај знаменити Мост Уздаха? Је ли могућно, да је овај мостић, на коме стојимо, Мост Уздаха?

А они стојаху на мостићу ponte della Paglia, пребаченом преко малог канала.

— Мост Уздаха... Ваља занитати кога, брбља Глафира Семјоновна — Како би се назвао Мост Уздаха француски? Ах, да... Мост — пон, уздах — супир.

— Супир је, чини ми се, претен, претенцић супирчић, напомиње Николај.

— Ах, Боже мој! Та што ме не поштеди тих глупости! Ја врло добро знам да је уздах — супир... Тон супир.. Ус тон супир, монсеје? окрете се она једном младом официрчићу у узаним плавичастим панталонама, који крај њих пролазаше.

— Pont des Soupirs... Ponn dei Sospiri. Viola madame, рече он и показа на мост надкривен,

који везује двор дуждева са другим старим здањем — таваницом.

— Сеља? чуди се Глафира Семјоновна.

— Oui, oui, madame... C'est le pont des Soupçons... одговори официр, насмеја се и оде даље.

Глафира је заборавила била да му се захвали, толико ју је изненадио ништавни изглед Моста Уздаха, знаменитога у старим романима.

То ли је Мост Уздаха?! Тај мост на коме се извршише толика зверства?! Е, признајем, друкчије сам о њему мислила! Па он није ни мало страши. Гле, какав је то мостић! Никола Иванићу! Видиш ли ти Мост Уздаха?

— Видим, матушка, видим... зевао је муж. — Није ни налик на наш Николајевски мост, о Аничковом и да не говорим.

— Ви сте права будала! осече се на њ Глафира Семјоновна. — Ах, како је тешко једној образованој жени да се дружи с глупим мужем!

— А што да сам глуп, молићемо?

— Умукните!...

Пођоше даље. Ево и велике пијаце светога Марка. Указа се пред њима стара, знаменита кула — часовница са два Вулкана од бронзе, који уда рају сате на великом звону; десно стоји саборна црква св. Марка, која изненађује и шаренилом архитектуре и шаренилом спољних украса.

— Гле, молим те, каква је то пијаца! чуди се Коњурин. — Дакле, овде има пијаца, а ви, Глафиро Семјоновна, рекосте, да су овде само канали и да куће и цркве управо из воде штрче.

Глафира Семјоновна ћути.

— А шта ли је ово? Сахат? Гледај чуда! А што му је круг подељен са 24 цифре, а не са 12? наставља Коњурин.

— Заиста, 24 цифре! вели Николај Иванович.

— Глаша! Шта ли му то значи?

— Ах, Боже мој, од куд би то ја знала?

— Брука! У овом граду је све другојачије! Сказаљке сад стоје на десет. А кад ли им бива осамнаести или деветнаести час, а? Глаша?

— Не знам, не знам! чудила се и Глафира Семјоновна.

— Што не знаш, кад си се мало час хвалила да си жена образована? Требалo би да знаш

— Разуме се да сам образована, само не знам одкуда такав сахат.

— Онда се распитај. Видиш колико је ту бес послычара, на их питај.

У томе им прикочи неки босоноги дечак с котарицом пуном морских рибица и корњача, те их стаде нудити.

— Марш! подвикну Коњурин.

Али дечак не одступа, већ се смеје, кези зубе, а нешто непрестано брбља талијански; најпосле узе једну корњачу, отвори је, скиде кору и са ове једну острицу, која се ту прилепила била, па је спусти себи у уста, цвокљући устима.

— Уф! Какву гадост ждере! намршти се Глафира, али опет запита дечка, показујући на сахат:

— Се горлож... Кескесе са? Вей катр ер?

— Torro dell' Orologia, madame, — одговори дечак.

— Пуркуа нон дуз ер? распитује се Глафира али не може се ништа извести о сахату.

Дечко, не успевши продати свој еспап, затражи монету на макароне.

— На, пресело ти, да Бог да! рече она и баци му новчић.

— Та шта ће му 24 сахата? чудно се Николај Иванович. Најпосле се окрете Коњурину, па ће рећи: — Е, Иване Кондратићу, данас морамо подобро испити за рачун ова 24 сахата. Пићемо за здравље твојој жени, а ти јој пошљи писмо, па реци: у 23 сата седосмо за сто, а равно у 24 пијемо у твоје здравље. А твоја благоверна ће се зачудити кад то прочита Ни мање, ни више, помислиће да си полудео

— Дај да се напише! обрадова се Коњурин и подиже главу на часовник

Бронзани кипови Вулканови ударисе у тај мах својим чекићима у звоно

Равно десет сахати.

(НАСТАВИЋЕ СЕ)

НАСЛЕДСТВО

ПРЕВЕО МАРЦИЈАЛ

I

Живели у селу Андрејевки два брата, Алексије и Глигорије Сједови. Они су се занимали земљорадњом, али су се занимали помало и занатима: старији је знао занат ковачки, а млађи кројачки. Помало су пили али су ипак били паметни домаћини, — и увек се могла код њих наћи по нека парица. Родбина им је била велика — и у селу и у Москви, а било је и богатих и сиромашних.

Дочују једном браћа: — да им је нека тетка, која је живела у Москви, умрла. Она је била удовица, без деце, а имала је своју кућу. Дознавши то браћа, замислише се. Размишљају: ми смо њени наследници Мислили, мислили и репили се, да у Москву путују.

Спремили се и отпутовали. Дошли у Москву и отпочели распитивати. И дознаше, да је при смрти код њихне тетке била њена сестра — такође њихна тетка, која се једина и користила, добивши у наслеђе кућу.

Окупила браћа тетку молити:

— Молимо те, теткице, зар није грех с нама не поделити. Ми нисмо туђинци, и ми смо њени

рођаци. Добро би било да и нама, за спомен њене душе, даш што било.

Зачуди се тетка.

— Зашто, пита их она, да вам то дам? Све што је од покојне сестре остало није ни од какве вредности. А кућу, пак, она је мени пред сведоцима оставила у наслеђе.

Згледаше се браћа, не знају шта да раде. Поседеше, поћуташе, почешаше се, и одоше у кавану да пију чај.

II

Пију браћа чај, разговарају, размишљају шта и како да раде.

До њиног стола седи некакав човек у години, одвен господски, али одело отрцано. Седи, пије пиво, али пажљиво слуша њихов разговор. Слуша, слуша шта они разговарају, затим се обрну и рече:

— Ви имате неку парницу како ми се чини? О наследству, шта ли?

— О наследству, вели Алексије.

— Каква је та ствар код вас, испричајте ми. Казаше браћа. Рече им човек:

— Ако нема тестаментa — дом је ваш.

— Је ли истина?

— Сигурно! Ако тетка не пристаје на леп начин, право у суд. Ствар мора добро испасти. Завртеше браћа главом.

— Ми, рекоше они, да се судимо, не бисмо никако хтели, нити нам је могућно. Ми смо сељаци; да напуштамо своје имање није нам никако могућно. Ако напустимо имање — више губимо.

Насмеја се човек.

— Ах, како ви то говорите, као да сте глупи, необразовани. Ви не морате ни бити овде.

— Како то?

— Тако. Дајте ви мени пуномоћје, а ја ћу даље целу ствар радити.

— Ти се нешто у тим стварима разумеш?

— Ко — ја? Ја се једино тим послом и занимам; све законе знам у прсте. Пре кратког времена ја сам на једној парници заслужио шест стотина за свој труд.

Зачуди се Алексије.

— Ну? Где сад! А ја сам мислио да си ти какав пробишевет.

Наљути се човек.

— Како, упита он, рачунате ви мене? То је за ме велика увреда.

— Па то твоје одело...

— Како, одело!... А зашто сам тако одевен? Кад сам добио шест стотина рубаља ја сам се тако натрескао, да не разумем, како сам и жив остао. А кад сам се у јутру пробудио, погледам на себе, а ја само што нисам гб, све однели добри људи, до последњег...

Поразговараше се браћа, посаветоваше се, — и решише да му даду пуномоћство. Написаше, дадоше две рубље и пођоше кући.

— Путујте, вели им човек, без сумње, без бриге. Вашу ствар ја ћу свршити исправно.

И вратише се браћа кући.

III

Путем говори Глигорије Алексију:

— Парницу смо, брате, отпочели, да видимо хоће ли што бити.

Абвоката смо узели значи, биће што год...

— Абвокат ради на своју руку. Шта мари он? Он ће из нас сав сок исецити, — а ми ћемо дувати...

Расрди се Алексије:

— Шта ти на ђавола, тако говориш! С тобом се ништа не може учинити. Ти би хтео да тако олако ствар свршиш! Не, брате ако не посејен — неће ни родити. Ми смо мало уложили, а добићемо много више. Све ће се то и исплатити.

— А ако не испадне добро!

— Тчу, какав си ти!... Опет твоје — неће добро бити..., неће добро испасти!...

— Но, дај Боже, да и наше теле вука поједе.

Стигла браћа кући. Раде као и пре; само у крчму мало почешће одилазе. Покаткад наиђе каква невоља, а они себи помогну ракијцом. Почеше их и жене корети:

— Срам вас било, грде их жене, као да сте памет изгубили! Зар се Бога не бојите: у кући невоља, а ви ни бриге... У шта се ви то само надате!

Ћутите ви, бране се браћа; чекајте, почајте мало, добићемо наслеђе и све ће невоље отићи.

Рашчуло се и у селу о наслеђу; позавидеше им.

— Ето, говораху, каква срећа! Била нека тетка, која, можда, за живота није ни знала за такве рођаке, а сад, после њене смрти, — они је наследили. Срећа, заиста...

IV

Прошло је два месеца и више — добише браћа писмо из Москве. Пише им адвокат, да је ствар предао суду, и још вели: како је на хартију, марке и друге ситнице утрошио својих петнаест рубаља и моли их, да му што пре новац пошаљу...

Мора се даље радити, — нашли паре и послали.

С пролећа опет добише писмо од адвоката: пише им — да одмах дођу у Москву, само да по више новца понесу.

Отпутоваше браћа; стигоше у Москву. Дођоше к адвокату, почеше распитивати како стоји ствар.

Вели адвокат:

— Вашу ствар у овом суду нису хтели узети у поступак. Морамо у други суд дати, а за то треба новаца.

— Опет новаца! вели Алексеј. Но, изгледа ми, да од свега тога неће ништа бити, а ако и буде штогод, неће изнети ни толико, колико се буде потрошило.

— Будале једне, будале, вели адвокат. Зар не видите: све ћете повратити, све што будете издали.

Успокојише се браћа, дадохе адвокату паре, и вратише се кући.

Наскоро затим, опет им нише адвокат: тражи још новаца, вели, није било довољно.

— Мислила, мислила браћа, не знају шта да раде: жао им да напусте ствар; истрошили се много; ако и даље терају парницу — треба опет новаца. Само да је трошкове повратити. . . Решили се да пошаљу: па што буде, да буде. . .

И. . . нешто заложили, нешто продали, напли паре и послали.

— Но, како ће се свршити та наша ствар? пита Глигорије Алексија

Овај ништа не одговара само махну руком. Поћута, поћута и рече:

— Кад смо ствар отпочели, морамо је до краја привести.

(СВРШИТЕ СЕ)

РАЗОРУЖАЊЕ

I

800.000 акова крви. — Зверски број лешева. — Реторика и убиство. — Знаци обавештености.

Дозволите пре свега да начинимо један мали аритметички прорачун. У ратовима Наполеона I, великог Наполеона, за време консулства и империје (1798—1815 г.) истребљено је 2,000.000 људи. У човеку има просечно $\frac{3}{4}$ акова (5000 грама) крви. Према томе „велики човек, делилац славе“ пролио је за своју високославну каријеру 800.000 акова крви. А то чини 47.000 акова крви на годину, или 130 акова на дан.

Сујеверни људи с ужасом понављају скаске о вампирима, легенде о тиринима, који су се купали у човечјој крви. Но ти исти људи славе великог Наполеона, који је свакодневно проливао по 130 акова човечје крви. Кад би се скупила сва та крв, не само да би се он могао купати, но би могао да направи читав басен и сваког дана и да се купа и да гњура и да полива по свежој човечјој крви. Сећате ли се приношења жртава Перуну у „Рогнеди“:

„Свеже крви
Ми ћемо наточити...“

Но шта су најпосле ове жртве у сравњењу са овим чудовишним хекатомбана у част великога Корсиканца!

Имајте на уму да ратови Наполеона I нису били обрандбеног карактера. То је био најчистији прототип завојевача као што су Атиле, Тамерлани, Чингизхани итд.

Ништа не чини.

„Дршћући свет гледао је
На чудну риту моћи и славе,
Којом је он вас (Французе) одевао.“

Хуманитарност, морал, елементарни осећаји наравствености и основни принципи општежића све је то у пропац екавало у случају сићаног злочина и Бог зна куда ишчезава при погледу на ово колосално убиство у маси. Ту излази на позорницу естетика; морал ћути пред звучним фразама и лепим софизмима. У опште реторика и поетика, тропи и фигуре играју голему улогу у човечанском друштву.

Ево још један мајушни прорачунић: ако узмемо да је средња ширина човечјег тела $\frac{1}{2}$ аршина (аршин има 65 см.), то 2,000.000 човечјих лешева, поређаних један до другог заузеше просторију од 666 врета (1 врета има приближно 1 км.). „Зверски број“, — као што видите апокалиптички; Мартин Јадека могао би из овога да изведе закључак, да је Наполеон I био анархиста. Ми такав закључак нећемо да изведемо, али ћемо запитати каквим се разлозима могу оправдати овакве кланице? Разлози се и не траже; ми имамо реторику. „Сунце Аустерлица“, „четрдесет векова“, који гледају на нас с висине пирамида, тако рећи, прва тривијалност на коју се наиђе, обучена у звучну фразу замењује и разлоге и морал и начела.

Но при свем том човечанство полагамо долази памети. И то је већ успех, што се осећа потреба, да се наравствене идеје прикривају људском реториком фигура.

Добар је знак, што се људи стиде бар у дубини душе: Чингизхани и Тамерлани, Атиле и Алариси, Сзостриси и Артаксерси, нису се стидели. Ма који фараон опустивши целу једну земљу, овековечавао је тај свој подвиг пирамидама од човечјих глава, цртежима, на којима су били избражени возови напуњени одрубљеним рукама и ногама; натписима, у којима се са свим отворено саопштавало: „ја, потписани, истребио сам толико и толико народа, нисам се сажалио ни над старцима, а нисам поштедио ни децу; градове сам попалио, поља сам погазио — диви се, потомство, мојим делима!“*)

Сад се нико не хвали таквим подвизима и нико их не прославља. Њих прећуткују. Нико неће да каже: „Наполеон је велики зато што је истребио 2,000.000 људи и просуо 800.000 акова крви, опустошио и разорио те и те области.“ На те ствари се не подсећа, као да их није ни било.

*) У Таким цртежи и натписи очували су на древним египатским и асирским споменицима.

Он није убијао, није пустошио; он је — „прославио, преузео, преувеличао, разносио славу“ итд. итд. Пређе су говорили велики је *зато*, што је убијао.. Сад веле: велики је, *и ако* је убијао. Пређе се у убиству видела врлина Сад убиство сматрају за гнусобу, и труде се да га оправдају. Али кад у оправдање тога није могуће ништа друго навести до реторичке фразе, дело бандита очевидно је проиграно. Но данас — сутра шупљина те млатнаве постаће очигледна и за најзадније. Изгледа, да је Европа у очи оваквог просвећења. Покрет у корист мира и разоружања узима у последње време такве размере, придобија толико савезника, продира таквим необузданим узбуђењем да аполози „гвожђа и крви“, почињу се озбиљно бринуту да се из овога у самој ствари нешто не деси. Разуме се да за њих идеја вечног мира остаје и даље „утопија“, као и пре што је била, али им је ипак добро познато да је данашња стварност била јуче утопија, данашња утопија да се може претворити сутра у стварност. Такав на име, карактер почиње узимати утопија „о вечном миру“. Она се још није у суштини зачедила, али изгледа да је пустила доста дубоко своје жиле.

У редовима за овима, даћемо кратки нацрт овога питања.

(Наставља се)

ПОЗОРИШНА ХРОНИКА*

Ускршњи репертоар. — Удаљење Управничково. — „Четири Вигва“ фантастична легенда у 37 чинова и 283 позорја с предигром и с певањем од Буржоа и Масона.

Прошле недеље пропустио сам написати своју хронику. Ви ћете помислити: да ми се већ досадило, али ће то од ваше стране бити само једна ризична претпоставка, која вас може у грдно заблуду довести. Ја сам човек, који свога пљена не пуштам шале. Почео сам са обелодањивањем рада Управничког, па ћу то и продужити, наставити и — завршити, до истраге њихне оли моје. Или ће се мени „клот“ *административним* путем, као што је то код нас ушло у практику, забранити да пишем; или — ипошто ја нисам макар какав члан Управе „Бродарског Друштва“, који једва чекам да ме когод заплани — *неко* мора раселити ову овакву Управу и довести другу која ће боље радити.

У остацим Управа се, за цене интелектуалне способности, доста добро досетила како да осујети излагање ових хроника. Пошто се у овим чланцима мора у главном говорити о позоришним комадима, Управа је измислила: *да не даје никакве комаде*. У Позоришту се приређују некакве представе, али ове не личе ни на какве *позоришне* комаде.

*) У хроници од Ускреса, у коме осуству, потврде су се многе штампарске погрешке, које где где и цео смисао кваре, али сад је већ дошло исправљати, па зато, ако ко што сам приметити нека неправда, а ако не приметити — толико му и чини.

Па нашто то личи? На Караџоз, на тинелтангл, на напораме, на комендије у којима какав „Херкулес“ прича како му је 7000 година (као г. Лазо Комарчићу) итд. на све то личи или боље као што Руси кажу: *то већ више ти на што не личи*.

Ускршњи је репертоар био испод сваке критике. Ја сам дуго и дуго остао замишљен пред том листом обрћући је и преврћући је као Југовића мајка ону руку, не би ли се разазнао, не би ли могао ма шта пронаћи у њој о чему би се могло о овим благим данима писати. И ништа! Али ипак није ми то моје истраживање било узалудно. Ма да ова парчад изгледају патриана к'о захира у просјачкој торби, опет сам *најзад* успео да откријем известан план у овом хаосу театралном.

Стари Полоније резонујући о Хамлетовом лудилу примећује: да и ако је Хамлет луд, неоспорно луд, ипак у његовом лудилу има неког метода. На и ја сам констатовао да у раду Позоришне Управе има извесног метода, који би се састојао у томе: да систематски избегава сваки метод. То је опет метод своје врсте! Али изгледа да је тај редак и јединствени метод постао отужан већ и онима, који имају чула много затупљенија од вас и мене обичних гледалаца. Упркос свој протекцији, која је управника држала на том месту за које он није никад био, почело се долазити на мисао: да се он смени. После једнодушне осуде целог јавног мњења и васколике српске штампе, морало је се одлучити и на овај тежак корак. Јер, по својој урођеној окретности, овај симпатични прегалац је својски прегео те је против свога рада кренуо и ујединио сва гласила што на српском језику изилазе. („Дело“, „Некра“, мостарска „Зора“, „Хрватска Просвета“, „Нада“, „Одјек“, „Вечерње Новости“, „Београдске Вечерње Новине“, и т. д. после „Звезде“, једнодушно, али у разним приликама су или обудили рад Управе или нама дали за право, што је једно и исто). Само, да то уклањање Управничково не би изгледало као нека сатисфакција „нама“, и тиме изазвало оншти скандал, прибегло се једној врло zgodној али већ давно извештадој и отрцаној навици, т. ј. хтео се и овај акт обући у неку (чујте!) *патриотску форму*. Али ја о томе не могу овде говорити, само ћу напоменути да Управник није смењен *указом*, као што то доликује једном Краљевом чиновнику, него су га практикантски, или као каквог привременог телеграфисту, превели *прегисом* да ради нешто у Министарству Спољних Послова (да замењује г. Св. Јакшића ако не варам себе). Ја валазим да је ово врло лепо. Министарство Спољних Послова је позајмило Позоришту драматурга а Позориште позајмљује том Министарству свога управника. И онако има много сличности између те две куће.

Што се мене тиче ја се томе могу само радовати (наравно, само док је о Позоришту реч). Они, којима је он у струку отишао, ако закукају и — за невољу им је. Ми се од тога свега уздржавамо, јер нам је све забрањено. Ми просто констатујемо факт: да је досадањи г. управник Краљ.-Срп. Позоришта уклоњен са ове дужности, а под којим изговором? и у каквом виду? то се нас, овде у „Позоришној Хроници“ ама баш ништа не тиче. После те просте констатације ми имамо само да му пожељимо „срећан пут“ и да му довикнемо: да Бог

да и они тамо исти хајир видели од Вас, Господине, као и ми овде.

А сад у позоришну арену ступа друга ..... снага.

Никад ја нисам био срећније руке у својој тврдији него данас! Тамаи вам ја разлажем после орђивалан метод наше јединствене Управе, а она са једним најјачим поткрепљењем — па пред нас. Да би потпуно публику уверили колико ја имам право овако говорити, дали су нам овај комад „*Четири витеза*“. Нисам ни сумњао да ће Усуд уноси у своје комбинације толико малициозности, те да наведе Управу да она сама изађе на пијану и закликне:

„Ко шта ради на глави му се види!“

А ово је лудо, Боже Господе! није да је лудо, него вам се лепо не да описати! Ми смо целе представе само бацали очи те на једну, те на другу ложу и гледали: кога ћемо почети прво да везујемо?

Па како се то тек код нас изиграва! Да видите те браде, па та одела, па она полу-нагарављена лица, која треба да представљају црице!

„Сад ми паде на ум она прича

„Кад онога из јаме вадише —

„По му лица црно по бијело.“

Можда су то они људи? Ко зна? од наше Управе може човек све очекивати.

Али што баш никако нисмо очекивали то је овај „пирамидално луди“ комад!

Пре свега морам вам напоменути да се ово дешава пре но што је грађена Вавилонска Кула, дакле у доба кад су сви људи, и они у Србији и они у Француској, као и они у Африци и Индији — само једни исти језик говорили. Е, камо сад то сретно време! Г. управник би могао одмах прећи у Министарство Спољних Послова, а не да се сад под старост мучи око учења француског (јер њему само то важи).

Дакле, у то сретно доба, кад су чак и *Чифури* по *Индији* говорили лепо француски, (а данас га њихови једноверци ни по Београду не знају!) живела су четири брата. Они су се к'o браћа слагали, и сваки је имао по једну страст да не би било конкуренције. Први је био исти Кешел. Само да му је да се бије! (страшно несавремен човек); други је ужасно волео женске („женско, женско зверје лепо!“); трећи је био грозан коцкар, *cosme qui digait* Грба-Лаза (пре Вавилонске Куле људи су се страсти коцкали, јер још није био створен Министар Унутрашњих дела, који би то забранио); а четврти вам је био древна пијаница. Тај је био најкориснији члан задруге у осталом. Падне нпр. неко у воду — он поније реку и спасе утоњеника; букне у кући пожар — он само узети у онај огањ онако наквашен и одмах све погаси.

На срећу њихову, да би имали шта да раде, тадањи цар случајно изгуби ћерку. Ене де! Ама на зар цар изгубио ћер? Па да, зашто не? Лепо, шетао се човек па је испусти и изгуби. Наравно да је цар јако желео да своју ћер нађе, ако ни због чега другог, а

оно зато што је „нађено драже по негубљено“. Па пошто није било онда повина, да би могао несташну ћер преко огласа позвати, то је он послао ова четири брата, — које опет њихова мати закуне — да му ћерку пронађу и доведу. Па би и то све било лако и крајно, али је тада живио неки мађионичар, који у место да мађијама одмах себе одари и узме царицу за жену, нагне радити којекакве излишне опсене, те нас задржи до три четврти на један у Позоришту. Један добар део публике, растопљен полу од милине а полу од врућине, напустио је салу. Остали смо још нас неколико да бијемо бојак са овим делијама. Ко зна како би се Косово направило да случајно цар није пронашао ћер.

Цар целога света, за казну, прогони оног мађионичара, који нас је оволико главнио целе ноћи, и он је јамачно после нас морао негде отићи.

Овај комад са патристском тенденцијом (јер се у њему хоће да обеси један *цифурин* који је крао *државне новце*) и лепо моралном поуком (јер се кроз њега саветује младеж да се чува својих страсти) остаће у драмској литератури као права *Велс-Кула*, сведоџба о интелектуалном и културном ступњу на ком се данас Управа са околином налази.

Spectator.

Кријње је време да се престонички листови тргну и престану примати безочне рекламе, што им Управа упућује пред сваки нов комад да би намамила публику, бар први пут у Позориште. То је посао недостојан ма и најгорег гласила, и после овога комада свако се може уверити где то води. Сваки лист има права *мислети* како хоће и доносити оцене по *својој* нахођењу, али бар онда треба *сам* да се увери, да има *своје* мишљење, и да каже овако како он нађе, а не како му се нареди. Овако радити, као што су до сад с малим изузетком сви чинили, срамота је, штета је и најзад — непоштено је.

S.

МАТЕРИНО СРЦЕ

— ПОКУПЉЕНИ БИСЕР —

Материно срце, пожртвовано срце! Ни оно што највећма волимо на свету не може нас толико волети, не може хиљадоструко нам љубав вратити, чак и онда кад му незахвалност прети, као једино срце мајчино. Спремите му хиљаду негоља, а оно ће се смешкати на све муке, само кад за свог љубимца може да трни и пати!

Hans Wachenhusen.

И материно срце осећа љубомору, и оно прво ништа, хоће ли жена, што је драги син узима, бити достојна, да му постане поверљива, као мати.

G. Freytag.

Садржај: „*Зашто?*“ (песма). — „*Малерозан човек*“. — „*Јадовне песме*“ (песма). — „*Где пожорице зру*“ (наставак). — „*Наследство*“. — „*Разоружање*“. — „*Позоришна хроника*“. — „*Материно срце*“.

Власник: Ст. М. Веселиновић. — Парна Радикална Штампарија — Уред: Ј. М. Веселиновић